

Covid-19 Pandemi Sürecinde Kişilerin Çocuk Sahibi Olma İsteklerindeki Değişimin Araştırması Research on the Change in People's Desire to Have Children During the Covid-19 Pandemic

Selim Tatar¹, Harun Köseoğlu²

Uzm.Dr., Savaştepe Devlet Hastanesi, Aile Hekimliği Birimi, Balıkesir, Türkiye
Arş.Gör.Dr., Uşak Üniversitesi Tıp Fakültesi Aile Hekimliği Anabilim Dalı, İzmir, Türkiye

Özet

Amaç: Covid-19 pandemi sürecinde insanların hayatlarında önemli değişiklikler olmuştur. Virüsün hızlı yayılımını engellemek için geniş çaplı kapanmalar, sokağa çıkma yasakları, kişiler arası mesafe kuralları, sosyal izolasyon gibi önlemler alınmıştır. Bunlar da toplumda birtakım değişikliklere neden olmuştur. Bu çalışmada Covid-19 pandemi döneminde kişilerin çocuk sahibi olma isteklerindeki değişim araştırılmıştır.

Gereç ve Yöntem: 2021 kasım-aralık ayları arasında 3598 kişiye facebook, twitter, instagram, telegram aracılığıyla ulaşıp, google forms üzerinde oluşturulan anketleri cevaplamaları istenmiştir. Elde edilen veriler SPSS 22 paket programı aracılığı ile analiz edilmiştir. Kategorik veriler arasındaki ilişkiye ki-kare analizi ile bakılmış; anlamlılık seviyesi $p<0,05$ olarak kabul edilmiştir.

Bulgular: Covid-19 pandemi sürecinde kişilerin çocuk sahibi olma isteklerinde önemli değişimler meydana gelmiştir. Katılımcıların %60'ı çocuk sahibi olma isteklerinden vazgeçmişlerdir. Kararlarındaki değişimlerin en büyük sebepleri ekonomik zorluklar, Covid-19 enfeksiyonunu hamilelerin ağır geçirilmesi, virüsün bebeğe zarar vermesi korkusu, tıbbi tedaviye zamanında erişememe korkusu olarak ifade edilebilir.

Sonuç: Covid-19 pandemisi çocuk sahibi olma isteğinde önemli azalmaya neden olmuştur. Doğum oranları çoğu gelişmiş ülkede azalmıştır. Bu değişim gelecekte halihazırda nüfusu yaşlanmakta olan gelişmiş ülkeler için sorun olmaya devam edecektir.

Anahtar Kelimeler: Covis-19, çocuk sahibi olma, doğum, nüfus

Summary

Objective: There have been significant changes in people's lives during the Covid-19 pandemic. Measures such as large-scale closures, curfews, interpersonal distance rules, and social isolation have been taken to prevent the rapid spread of the virus. These have also caused some changes in society. This study investigated the changes in people's desire to have children during the Covid-19 pandemic.

Material and Methods: Between november-december 2021; 3598 people were reached via facebook, twitter, instagram, and telegram and asked to answer surveys created on google forms. The data obtained were analyzed using the SPSS 22 package program. The relationship between categorical data was examined using chi-square analysis; the significance level was accepted as $p<0.05$.

Results: There have been significant changes in people's desire to have children during the Covid-19 pandemic. 60% of the participants gave up their desire to have children. The biggest reasons for the changes in their decisions can be expressed as economic difficulties, Covid-19 infection being severe for pregnant women, fear of the virus harming the baby, and fear of not being able to access medical treatment in a timely manner.

Conclusion: The Covid-19 pandemic has caused a significant decrease in the desire to have children. Birth rates have decreased in most developed countries. This change will continue to be a problem for developed countries whose populations are already aging in the future.

Key Words: Covis-19, having children, birth, population

Kabul Tarihi: 30.Aralık.2021

Giriş

2019 yılında Wuhan'da başlayan, severe akut respiratuvar sendrom coronavirüs-2 (SARS-CoV-2) salgını etkisini hala sürdürmektedir (1). 11.Şubat.2020'de Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) bunu Covid-19 pandemisi ilan etmiştir (2). Dünya genelinde, ekim 2021 itibarıyla tanı konmuş vaka sayısı 235 milyona, ölüm sayısı 5 milyona çıkmıştır (3). Salgının başlangıcında hafif semptomu olanlara test yapılmaması, test ile vakaların %86'sının tespit edilemediği ortaya konmuştur (4). Tarihin en büyük aşılama kampanyası başlamış olup Ekim 2021 itibarıyla 6,5 milyar doz aşı uygulanmıştır (5).

Virüsün olağanüstü hızlı yayılımı vaka sayılarını oldukça artırmıştır. Yayılım hızını azaltmak için kapanma, sokağa çıkma yasakları, karantina, sosyal mesafe, sosyal izolasyon gibi yöntemler uygulanmıştır. Okullar, ticari işletmeler, eğlence sektörü ve daha birçok sektör faaliyetlerine ara vermiştir. Bu yöntemlerin faydalı oldukları gösterilmişse de ekonomik gerileme ve üretkenlikte düşüşe neden olmuş (6); milyonlarca insan işini kaybetmiştir. Sosyal izolasyon da mental ve fiziksel iyilik haline zarar vermiştir (7). Güçlü sosyal ve ekonomik destekten yoksun ülkelerdeki insanlar daha şiddetli etkilenmiş, ekonomik durum kötüleşmiş, sağlık sistemine ulaşım aksamıştır (8).

Sars-CoV-2 virüsünün neden olduğu ekonomik ve sosyal değişimler kişilerin özel hayatlarını da olumsuz etkilemiştir (7). Karantinada kalan insanların cinsel istekleri azalmıştır (6). Hamilelikte Covid-19 enfeksiyonunun daha şiddetli gitmesi de gebe kalmak isteyen çiftlerin kararlarını olumsuz etkileyerek toplumların doğum oranlarını düşürmüştür (9). Bu çalışma ile, COVID-19 pandemi döneminde kişilerin çocuk sahibi olma isteklerindeki değişimin araştırılması amaçlanmıştır.

Materyal ve Metod:

Çalışma, Covid ile ilişkili olduğundan öncelikle TC Sağlık Başvurusu yapılmıştır. 2021 mayıs ayında Bakanlık onayı sonrası, TC İzmir Katip Çelebi Üniversitesi Sosyal Araştırmalar Etik Kurulu'ndan 2021/20-15 sayılı no ile onaylanmıştır. Çalışmada, 3598 kişiye facebook, twitter, instagram, telegram aracılığıyla ulaşıp google forms üzerinde oluşturulan anketleri

cevaplamaları istenmiştir. Daha sonra çalışmada elde edilen veriler, SPSS 22 paket programı aracılığı ile analiz edilmiştir. Kategorik veriler arasındaki ilişkiye ki-kare analizi ile bakılmıştır. Anlamlılık seviyesi olarak 0,05 kullanılmış olup, $p < 0,05$ olması durumunda anlamlı bir farklılığın/ilişkinin olduğu, $p > 0,05$ olması durumunda ise anlamlı farklılığın/ilişkinin olmadığı belirtilmiştir.

Bulgular:

Bu çalışma COVID-19 pandemisi sırasında kişilerin çocuk sahibi olma kararlarında değişiklik olup olmadığını araştırmayı hedeflemektedir. Çalışmaya katılanların tüm katılımcıların %39,2'si ($n=1414$) erkek, %60,8'i ($n=2184$) kadındır. Katılımcılara ait sosyodemografik veriler aşağıdaki tabloda verilmiştir (Tablo 1).

Tablo 1. Katılımcılara ait sosyodemografik veriler

Sosyo-demografik Özellikler	Kişi Sayısı (n)	Yüzde (%)
Cinsiyet		
Kadın	1414	39.2
Erkek	2184	60.7
Yaş grubu		
18-24	2318	64.4
25-34	642	17.8
35-44	313	8.6
45-54	231	6.4
55-65	93	2.5
Eğitim durumu		
İlkokul	163	4.5
Ortaokul	194	5.4
Lise	767	21.3
Üniversite	2371	65.8
Yüksek Lisans ve Üstü	103	2.8
Gelir durumu		
Asgari Ücret Altı	1653	45.9
Asgari Ücret	948	26.3
Asgari ücretin 2 katı ve üstü	715	19.8
Asgari ücretin 3 katı ve üstü	114	3.16
Asgari ücretin 4 katı ve üstü	75	2.0
Asgari ücretin 5 katından fazla	93	2.5
Meslek		
Öğrenci	1562	44.2
Öğretmen	207	5.7
Hemşire	88	2.4
İşçi	115	3.2
Serbest Meslek	87	2.4
İşsiz	309	8.5
Diğer	1230	34.1

Çalışılan iş türü		
Fiziksel ağırlığı fazla (mavi yakalı, fabrika işçiliği, çiftçi, yük taşıma vb)	296	8.2
Hizmet sektörü, fiziksel aktivite fazla (mavi yakalı, garson, kurye vb)	582	16.1
Masa başı iş (beyaz yakalı, öğretmen vb)	715	19.8
Evden çalışıyor (beyaz yakalı)	91	2.5
Çalışmıyor	1913	53.1
Medeni Durum		
Evli	933	25.9
Bekar	2587	71.9
Dul	28	0.7
Boşanmış	50	1.3
Yaşanılan bölge		
Ege Bölgesi	2219	61.6
Karadeniz	95	2.6
Akdeniz	298	8.2
İç Anadolu	458	12.7
Doğu Anadolu	100	2.7
Güneydoğu Anadolu	101	2.8
Marmara	327	9.0
Yaşanılan Yer		
İl Merkezi	1663	46.2
İlçe Merkezi	1409	39.1
Köy	526	14.6
Evde yaşanan kişi sayısı		
1 kişi	182	5.0
2 kişi	375	10.4
3 kişi	852	23.6
4 kişi	1247	34.6
5 kişi ve üstü	942	26.1
Sahip olunan çocuk sayısı		
1 çocuk	2840	78.9
2 çocuk	420	11.6
3 çocuk	315	8.7
4 çocuk	18	0.5
5 çocuk ve fazlası	5	0.1
Sigara kullanımı		
Hayır	2559	71.1
Evet günde 1-10 tane	538	14.9
Evet günde 10-20 tane	203	5.6
Evet günde 1 paket	218	6.0
Günde 1-2 paket	62	1.7
Günde 2 paketten fazla	18	0.5
Alkol kullanımı		
Hayır	2836	78.8
Çok seyrek ayda bir	537	14.9
Haftada 1-2 kez	146	4.0
Haftada 3-5 kez	46	1.2
Her gün	33	0.9

Covid-19 pandemi döneminde genel anlamda çocuk sahibi olma yönündeki bireylerin fikirlerinde değişiklik olup olmadığı incelendiğinde; çalışmaya katılan kişilerin %61,1'i (n=2197) fikrinin değiştiğini ve çocuk sahibi olmaktan vazgeçtiğini, belirtti. Fikrim değişti, çocuk sahibi olmayı düşünmüyoruz diyenlerin %58,9'i (n=1286) kadın, %64,4'i (n=911) erkektir. Cinsiyet değişkeni açısından istatistiksel anlamlı bir farklılık görülmektedir. ($p<0,05$). Yaş ve cinsiyete göre Covid-19 pandemi sonrası çocuk sahibi olup olmama fikri arasındaki istatistiksel anlamlılık tablosu aşağıda verilmiştir (Tablo 2).

“COVID-19 pandemisi sonrası çocuk sahibi olmakla ilgili fikriniz ne oldu?” sorusuna verilen cevaplar ile eğitim durumu arasında istatistiksel anlamlı bir farklılık görüldü. ($p<0,05$). Eğitim durumu “Lise” olanların anlamlı derecede yüksek (%69,2) oranda diğer eğitim durumlarına göre “Fikrim değişti, çocuk sahibi olmayı düşünmüyoruz” cevabını verdikleri saptanmıştır.

“COVID-19 pandemisi sonrası çocuk sahibi olmakla ilgili fikriniz ne oldu?” sorusuna verilen cevaplar ile gelir durumları arasında istatistiksel anlamlılık saptandı ($p<0,05$). Gelir durumu asgari ücretin 4 katı ve üstü olanların diğer gruplara göre anlamlı derecede “Fikrim değişmedi, çocuk sahibi olmak istiyoruz” cevabını verdikleri görüldü.

“COVID-19 pandemisi sonrası çocuk sahibi olmakla ilgili fikriniz ne oldu?” sorusuna verilen cevaplar ile medeni durumları arasında anlamlı bir bağımlılık bulundu ($p<0,05$). Medeni durumu boşanmış olanların anlamlı derecede en yüksek %56 oranında diğer medeni durumlara göre “Fikrim değişmedi, çocuk sahibi olmak istiyoruz” cevabını verdikleri görüldü.

“COVID-19 pandemisi sonrası çocuk sahibi olmakla ilgili fikriniz ne oldu?” sorusuna verilen cevaplar ile “Yaşadığınız ilin bulunduğu bölge neresidir?” sorusuna verilen cevaplar arasında istatistiksel bir anlamlılık saptanmıştır ($p<0,05$). Doğu Anadolu bölgesinde yaşayanların anlamlı derecede en yüksek %86 oranında diğer bölgelere göre “Fikrim değişti, çocuk sahibi olmayı düşünmüyoruz” cevabını verdikleri görüldü.

Tablo 2. Yaş ve cinsiyete göre Covid-19 pandemi sonrası çocuk sahibi olup olmama fikri

		COVID-19 pandemisi sonrası çocuk sahibi olma fikri						P değeri
		Fikrim değişmedi, çocuk sahibi olmak istiyoruz.		Fikrim değişti, çocuk sahibi olmayı düşünmüyoruz.		Toplam		p
		N	%	N	%	N	%	
Cinsiyet	E	503	35.6	911	64.4	1414	100.0	0,001
	K	898	41.1	1286	58.9	2184	100.0	
	Toplam	1401	38.9	2197	61.1	3598	100.0	
Yaş grubu	18-24	878	37.9	1440	62.1	2318	100.0	0,0001
	25-34	210	32.7	432	67.3	642	100.0	
	35-44	140	44.7	173	55.3	313	100.0	
	45-54	116	50.2	115	49.8	231	100.0	
	55-65	57	61.3	36	38.7	93	100.0	
	Toplam	1401	38.9	2196	61.1	3597	100.0	

COVID-19 pandemisi sonrası çocuk sahibi olmakla ilgili fikriniz ne oldu?" sorusuna verilen cevaplar ile "Yaşadığınız yer?" sorusuna verilen cevaplar arasında da istatistiksel bir anlamlılık bulunmuştur ($p<0,05$). İl merkezinde yaşayanların anlamlı derecede en yüksek %67,3 oranında diğer yaşanılan yerlere göre "Fikrim değişti, çocuk sahibi olmayı düşünmüyoruz" cevabını verdikleri gözlemlendi.

"COVID-19 pandemisi sonrası çocuk sahibi olmakla ilgili fikriniz ne oldu?" sorusuna verilen cevaplar ile çocuk sayısı değişkeni arasında anlamlı bir bağımlılık görüldü ($p<0,05$). "4 çocuk" ve "5 çocuk ve fazlası" sahibi olanların anlamlı derecede en yüksek %100 oranında diğer çocuk sayılarına göre "Fikrim değişti, çocuk sahibi olmayı düşünmüyoruz" cevabını verdiler..

"COVID-19 pandemisi sonrası çocuk sahibi olmakla ilgili fikriniz ne oldu?" sorusuna verilen cevaplar ile sigara kullanma durumları arasında istatistiksel anlamlı bir bağımlılık görülmektedir ($p<0,05$). Günde 1 paket sigara içenlerin anlamlı derecede en yüksek (%71,6 oranında) diğer durumlara göre "Fikrim değişti, çocuk sahibi olmayı düşünmüyoruz" cevabını verdikleri gözlemlendi.

COVID-19 pandemisi sonrası çocuk sahibi olmakla ilgili fikriniz ne oldu?" sorusuna verilen cevaplar ile "Covid öncesinde hiç psikolojik problemler sebebiyle doktora gittiniz mi?"

sorusuna verilen cevaplar arasında anlamlı bir bağımlılık görülmektedir ($p<0,05$). Doktora düzenli gidiyordum diyenlerin anlamlı derecede en yüksek %47,7 oranında diğer durumlara göre "Fikrim değişmedi, çocuk sahibi olmak istiyoruz" cevabını verdikleri görülmektedir.

"COVID-19 pandemisi sonrası çocuk sahibi olmakla ilgili fikriniz ne oldu?" sorusuna verilen cevaplar ile "Covid sonrası psikolojik ilaçlar kullanıyor musunuz?" sorusuna verilen cevaplar arasında da anlamlı bir bağımlılık görülmüştür ($p<0,05$). Sürekli, düzenli ilaç kullananların anlamlı derecede en yüksek %53,3 oranında diğer durumlara göre "Fikrim değişmedi, çocuk sahibi olmak istiyoruz" cevabını verdikleri saptandı.

COVID-19 pandemisi sonrası çocuk sahibi olmakla ilgili fikriniz ne oldu?" sorusuna verilen cevaplar ile "Psikiyatrik hastalık tanısı aldınız mı?" sorusuna verilen cevaplar arasında da istatistiksel anlamlılık bulundu ($p<0,05$). Psikiyatrik hastalık tanısı alanların "Fikrim değişmedi, çocuk sahibi olmak istiyoruz" cevabını verme oranı (%48,1), psikiyatrik hastalık tanısı almayanlara göre (%37,3) anlamlı derecede daha yüksek görüldü.

Tartışma

Covid döneminde konuya yönelik literatür taraması yapıldığında özellikle yurtdışı yayınlar dikkat çekicidir. McLaren ve arkadaşlarının, New York ve Long Island'daki hastanelerde yaptığı çalışmada, Aralık 2020 ve Şubat 2021 tarihleri arasında geçen

sene aynı döneme göre 2008 (%19,8) daha az canlı doğum gerçekleştiği tespit edilmiştir (10). New York'taki 10 hastanede daha yüksek oranda düşüş saptanmıştır. Covid-19 salgını ilk dalgasında Almanya, Fransa, İspanya ve Birleşik Krallık'ta yapılan çiftlerin doğum niyetleri anket çalışmasında 2020'de çocuk sahibi olmayı planlayanların %73'ünün bu planlarını ertelediği veya tamamen vazgeçtiği tespit edildi (11). Wilde ve arkadaşları, Amerika Birleşik Devletleri'ndeki toplam doğurganlık oranlarında değişiklikleri tahmin etmek için Covid-19 pandemisi sırasında Google aramalarındaki verileri kullandılar. Kasım 2020 ve Şubat 2021 yılları arasında doğum oranlarının yaklaşık %15 azaldığını ve bunun 2008-2009 yılları arasındaki durgunluktan çok daha büyük ve İspanyol gribi ile karşılaştırılabilir olduğunu tespit ettiler (12). Sobotkave arkadaşlarının 17 ülke verilerini inceleyerek yaptığı çalışmada, Kasım 2020'den Ocak 2021 arasında geçen senenin aynı dönemine göre %5,1-8,9 arasında doğum oranlarında azalış tespit ettiler (13). Somigliana ve arkadaşlarının yaptığı çalışmada; Kasım-Ocak 2019 ve 2020 yılları arasında genel doğum oranlarında %5,1 düşüş saptandı. In vitro fertilizasyon yoluyla bebek sahibi olanların oranı da benzerdi; 2019'da %4,4 , 2020'de %4,5'du. Aralık 2020'de normal doğum oranlarında %17,1 azalma, in vitro fertilizasyon yoluyla bebek sahibi olma oranlarında %86,6 azalma ve toplamda %21,0 azalma gözlemlendi (14). Mendoza ve arkadaşlarının Kolombiya genelinde doğum oranlarını değerlendirdikleri çalışmada; 2014-2019 yılları arasında benzer doğum oranları gözlenirken, 2020'de %5,32 azalma tespit edildi (15). Micelli ve arkadaşlarının yaptığı çalışmada da katılımcıların %64'ü üniversite mezunuydu ve COVID-19 pandemi sürecince çocuk sahibi olma arzularından vazgeçtikleri saptandı (7). Birçoğunun seks hayatı da negatif yönde etkilenmişti (16). Enfekte olma korkusu, hamilelik sürecinde COVID-19'un etkilerinin tam olarak bilinmemesi, ekonomik zorluklar çocuk sahibi olmak istememenin başlıca nedenleriydi (16). Sunulan çalışmada da literatüre benzer sonuçlar görülmüştür.

Çalışmada gelir düzeyi yüksek olanların, çocuk sahibi olma isteklerinin diğer gruplara göre yüksek olması; bu kişilerin yaşam şartlarına bağlandı. Sosyoekonomik düzeyleri arttıkça kişilerin daha rahat bir yaşam sürdürebildikleri gerçeği ile bu durum açıklanmaktadır.

Covid-19 sonuçları itibarı ile il merkezlerinde yaşayan kişileri kırsal alanda yaşayanlara göre daha fazla etkilemiştir. Özellikle kapanma dönemlerinde bireylerin hareketleri kısıtlanmış, günlük aktivitelerini yapamaz hale gelmişlerdir. Bunun sonucunda da kişilerin psikolojik durumlarında etkilenmeler olmaya başlamıştır. Bu baskı altındaki bireylerin, çocuk sahibi olma isteklerinde azalma olması doğaldır.

Sonuç

COVID-19 pandemisi çiftlerin bebek sahibi olma istek ve kararlarında büyük oranda negatif etkilemiştir. Çiftlerin kararlarının değişmesinin nedenleri pandemi koşullarının uygun görülmemesi, hamilelikte enfeksiyonun ağır geçirilmesi ve pandeminin bitmesinin beklenmesi olmuştur. Aynı zamanda çiftlerin önemli bir bölümü ekonomik durum ve sağlıkla ilgili kaygılar yaşamaktadır.

Kaynaklar

1. Sun J, He WT, Wang L, Lai A, Ji X, Zhai X, et al. COVID-19: Epidemiology, Evolution, and Cross-Disciplinary Perspectives. Trends in Molecular Medicine 2020 May;26(5):483-95.
2. Lovelace Jr B (11 February 2020). "World Health Organization names the new coronavirus: COVID-19". CNBC. Retrieved 23 October 2020.
3. "COVID-19 Dashboard by the Center for Systems Science and Engineering (CSSE) at Johns Hopkins University (JHU)". ArcGIS. Johns Hopkins University. Retrieved 5 October 2021.
4. Li R, Pei S, Chen B, Song Y, Zhang T, Yang W, Shaman J. Substantial undocumented infection facilitates the rapid dissemination of novel coronavirus (SARS-CoV-2). Science 2020;368(6490):489-93.
5. <https://www.bloomberg.com/graphics/covid-vaccine-tracker-global-distribution/>
6. Delcea C, Chirila VI, Săucea AM. Effects of COVID-19 on sexual life—a meta-analysis. Sexologies 2021;30(01):e49–e54.
7. Micelli E, Cito G, Cocci A, Polloni G, Russo GI, Minervini A, et al. Desire for parenthood at the time of COVID-19 pandemic: an insight into the Italian situation. J Psychos Obstetr Gynecol 2020;5:1–8.
8. Banik R, Rahman M, Sidker MT, Gozal D. SARS-CoV-2 pandemic: an emerging public health concern for the poorest in Bangladesh. Public Health in Practice 2020 Nov;1:100024.
9. Nicola M, Alsafi Z, Sohrabi C, Kerwan A, Al-Jabir A, Iosifidis C, et al. The socio-economic implications of the coronavirus pandemic (COVID-19): A review. Int J Surg. 2020;78:185–93.

10. McLaren RA, Trejo FE, Blitz MJ, Bianco A, Limaye M, Brustman L, et al. COVID-related “lockdowns” and birth rates in New York. *Am J Obstet Gynecol MFM* 2021 Nov;3(6):100476.
11. F. Luppi, B. Arpino, A. Rosina, The impact of COVID-19 on fertility plans in Italy, Germany, France, Spain, and the United Kingdom. *Demographic Res* 2020;43:1399–1412.
12. J. Wilde, W. Chen, S. Lohmann, COVID-19 and the future of US fertility: What can we learn from Google? (Discuss. Pap. 13776, IZA Institute of Labor Economics, 2020).
13. T. Sobotka et al., Baby bust in the wake of the COVID-19 pandemic? First results from the new STFF data series. *SocArXiv [Preprint]* (2021). <https://doi.org/10.31235/osf.io/mvy62> (Accessed 23 July 2021).
14. Somigliana E, Esposito G, Viganò P, Franchi M, Corrao G, Parazzini F, Effects of the early phase of the COVID-19 pandemic on natural and ART-mediated birth rates in Lombardy Region, Northern Italy. *Reproductive BioMedicine Online* 2021;43(4):765-7.
15. Mendoza VMM, Velilla PA, Hussein ST, Maya WC. Impact of the Covid-19 Pandemic on Birth Rates in 2020: The Case of Colombia. <https://doi.org/10.1055/s-0041-1731380>.
16. Nicola M, Alsafi Z, Sohrabi C, Kerwan A, Al-Jabir A, Iosifidis C, et al. The socio-economic implications of the coronavirus pandemic (COVID-19): A review. *Int J Surg* 2020;78:185–193.

İletişim:

Uzm.Dr. Selim Tatar

Savaştepe Devlet Hastanesi, Aile Hekimliği Birimi,
Balıkesir, Türkiye

E-mail: selimtatar19@hotmail.com

Tel: +90.545.3372719